

Új könyvtár Miskolcon

Elkészült a Miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem, az ország, első vidéki önálló egyetemi könyvtárának épülete. A héten megkezdtek a műszaki átadását, illetve átvételét. A két tömbből kialakított intézmény egyik épületében a raktár helyezkedik el. Mintegy 200 000 kötet, továbbá a hazai és külföldi folyóirat-gyűjtemény otthona lesz. Ipari televíziós lánc és telefonhálózat kapcsolja az olvasótermeti részhez. A kért könyvet szállítószalagon továbbítják, s így öt perc alatt az olvasó kezébe kerül. Az olvasótermet is magában foglaló másik épületrészben kap helyet többek között az 5000 kötetes könyvtármúzeum. A 30 millió forintot költséggel épült könyvtárat szeptemberben nyitják meg.

Bajuszos iszap

A citrom-díjat minden évben kiadják Olaszországban a legrosszabb regénynek, a legutálatosabb színésznőnek, a legrosszabb filmnek. Nálunk ez még nem jött szokásba: ha nincs jó, jobb, legjobb egy pályázaton, akkor megosztva adják ki a negyedik díjat a rossz, rosszabb, legrosszabbnak. A magyar nyelv hete alkalmából is csak narancs-díjat adunk, a citrom elmaradt, pedig éppen a tévé-jóvoltából de sok suk-süközö illetéssel találkozhattunk.

Ami késik, nem múlik. Mielőtt tényleg divatba jönne az olasz-módi, én a magam részéről a magyar nyelv hete alkalmából máris megtaláltam a citrom-díj esélyesét. A szegedi fürdő bejáratánál büszkélkedik két tábla emígyen: „Női-iszap szolgálat” — és „Férfi-iszap szolgálat”. En mindíg azt hittem az iszapról, hogy az egy fekete maszsa, nincs neme. S lám, most kiderül, hogy igenis van női-iszap is, férfi-iszap is. Az előbbi nyilván

szőke és enyhén molett, az utóbbi pedig elegáns és bajuszos. Már arra is következtetnem kell, hogy ha ilyen szépen összeházasították őket, hamarosan mondjuk kilenc hónap múlva — megjelenik egy még kisebb tábla a falon: „Gyerek-iszap”. Akadhat persze, aki azt állítja, mindez csak rossz fogalmazás, azt akarja a tábla kifejezni, hogy: Iszapfürdő nőknek... Iszapfürdő férfiaknak... Csak így túl egyszerű lenne, és nem értené senki. V. M.

Péter László

Szegedi utcák

A szegedi utcaneveknek mintegy tized része a mai Csehszlovákia, Románia és Jugoszlávia területén levő magyar városok és községek nevéből képzett jelzős kifejezés. Zömük a húszas évek irredenta légkörében született, mégis ma már nehéz lenne őket kiküszöbölni. A szenvedélyek, amelyek létrehozták őket, rég lehiggadtak, mostanra már ez a névanyag is művelődéstörténeti tanulmányúval üledett, és csupán a szomszéd baráti országok magyar anyanyelvű lakosságával való kulturális közösségünk jelképe. Megváltoztatásukat ma már fölöslegesen tartjuk, nagy számuk miatt gyakorlatban is sok zűrzavart idéznék vele elő.

Mindenestre mégis ez a névanyag, különösen az újabb, lehetővé teszi, hogy nagyon megokolt, különleges esetben megváltoztassuk. Így pl. a Moholy utcát Moholy-Nagy Lászlóról, a modern művészeti törekvések világhírű újítójáról, az Ersekújvári utcát az ersekújvári születésű Kassák Lajosról nevezhetnénk el — adandó alkalommal.

Ezzel a névtípussal függ össze egy helyesírási probléma is. Béketelep néhány utcája felvidéki városneveket őriz. Túlságosan is őzi: máig is c-vel szerepel Bajmóc, Tarnóc, Galgóc, Rohonc, holott ma már a régi Vácot, Debreczent is egyszerű c-vel írjuk. Ezek megváltoztatása ugyanúgy szükséges, mint a Boros József nevéből a hibás két s egyikének törlése. Ilyen javítandó még a mai Feltámadás utcának a régi Föltámadás utcára való visszaigazítása is.

Ha most az utcanevek beüresítését végigfutunk, a következő szükséges vagy célszerű helyesbítéseket tehetjük. Szükséges, mert párhuzamos nevekről vagy hibás elnevezésekről van szó; célszerű, mert viszonylag csekély módosítással úgy oldhatunk meg problémákat, hogy egyúttal elégtételt is szolgáltatunk az arra érdeemeseknek. Az áttekintés kedvéért — bővebb magyarázat nélkül — megismétlem a fentebb már kifejtett javaslataimat is.

Acél köz = Csefkó Gyula u. A kiváló nyelvtudós Szeged fél évszázadát az nemzedékeket fölnevelő pedagógusa, a magyar szólásfejlesztés klasszikusa utcát érdemel. Acél utca is van, a párhuzamosság kiküszöbölendő.

Balázs Béla u. = Bródy Mihály u. Balázs Bélának nem Ságváritelepen, hanem

Utcaneveink rendezése

bent a városban kell utcát kapnia. Viszonylag megkönnyíti az új név meg szokását az azonos kezdőbetű, és beleillik az ottani munkaszervezési névanyagba. Bródy Mihálynak, 1919-ben a közalkalmazottak szakszervezete elnökének, forradalmi szereplőnek neve.

Bal fásor = Balázs Béla fásor. Ez méltó utcanev lenne Balázs Béla emlékéhez. Most, május 17-én, halálának 20. évfordulóján, vagy az Ünnepi Hetek idején, augusztus 4-én, 85. születésnapján ünnepélyes körülmények között megtörténhetne a névadás. A fásori újszegedi jellegzetességként őrizzük meg.

Béla u. = Gárdonyi u. Gárdonyi éveket töltött Szegeden, egyik lakása a lebontott Szegfű utcában volt, nem messze ettől a kis utcától.

Borostyán u. = Borostyáni Nándor u. Bár szép természeti név, nem régi és nincs benne semmi jellegzetes. Borostyáni Nándor viszont Szeged szülője, a haladó magyar újságírás neves alakja, a Párizsi Kommunéja és rokonszenvező krónikása.

Csillag tér = Kodály tér. Csillag utca van, a másik kiküszöbölendő. A tér az új Tarján egyik középpontja lesz, méltó tehát a világhírű zeneszerzőhöz, akinek elég lesz a vezetéknevét kiírni az utcatáblákra.

Csókai u. = Csókási Etelka tanítónő, 19-ben forradalmi nevelési tervet kidolgozója, a fehérterror üldözöttje lehetne a névadója.

Csonka fivérek utcája = Csonka testvérek utcája. A fivér csúf nyelvjárási szó!

Csorba u. = Csorba Mária u. A vásárhelyi születésű forradalmár, a munkásköltő Kovács Péter anyját 1922-ben a Szeged környéki illegális szervezkedés irányítójaként fogták le, s csak fogolycserével került ki a Szovjetunióba.

Debreceeni u. = Minthogy nem irányjelölő név, megváltoztatható. Névadóul ki-nálkodik Debreceeni Ignác, a

magyar és az észak-amerikai szabadságharc nagyhírű katonája. (Lugosi Döme írta meg életrajzát.)

Ersekújvári u. = Kassák Lajos u.

Farkas u. = Farkas Antal u. A derék szocialista újságíró és költő a század elején a Szegedi Napló munkatársa, Móra Ferenc barátja volt.

Földvári u. = Földváry Sándor u. Régi utcanev, bizonyára eredetileg is Földváry Sándor tiszteletére kapta nevét, de a hibás írásmód és a keresztnevé elhagyása miatt feledésbe merült. Most csak ki kell egészíteni. Ő volt a szegedi nemzetőrök diadalmas parancsnoka 1848-ban Szenttamás ostromában. **Füvészkerti út** = Györffy István út: a kiváló botanikus egyetemi tanár volt a Füvészkert alapítója.

Gergely u. = Gergely Sándor u. A sarkon magyarózó táblának kell fölvilágosítást adnia, hogy a névadó nem az ugyanilyen nevű, de Szegeddel semmiféle kapcsolatban nem volt fró, hanem az 1919-ben itt működött kitűnő szobrászművész, a Kassák-csoport tagja, Moholy-Nagy László fegyvertársa és barátja, Juhász Gyula főfedezettje.

Gerle u. = Bite Pál u. Van egy Gerle sor is, egyik tehát megváltoztatandó. A szocialista néptanító, 19-ben a pedagógus szakszervezet elnöke és tanfelügyelő, az érdemes szegedi népies fró, megérdemel egy utcát.

Jankovich u. = Vasvári Miklós u. Az utca mai névadója Jankovich Miklós, a rekonstrukció királybiztosságának tagja. De nincs különösebb okunk, hogy nevét megörizzük. Vasvári Miklós, a kitűnő ornitológus és biológus viszont szegedi születésű, munkássága országos jelentőségű. A Madártani Intézet, az egyetemi Állattudományi Intézet és személy szerint Beretzk Péter már 1955-ben kérte a várost, hogy „valahol az újszegedi madárdallos liget környékén” kapjon nevet. Illő már valót váltani.

(Folytatjuk.)

Földúton

Mesébe való két öreg. Úlnek egész nap, pihenik az életet. Pedig ebben a korban már a pihenéstől is sajog a derék. Nem sokat beszélnek. Mit mondanak egymásnak? Ami az egyiknek fáj, érzi azt a másik is.

— Négy orvos kezel, mégsem tudnak eligazodni rajtam — mondja a néni. Az öregsegtől van az jobban már, nem a betegségtől. Meg attól, hogy se örömről, se gondviselőnk nincsen. Ide költöztették a temetőt is a közelbe, hogy kéznél legyen, ha majd kell.

— Volt nekünk egy fiunk, az fáj a legjobban. Megvan most is, a háza is ide lát-szik, de már nem a miénk. Most húsz éve, hogy elvette tőlünk egy asszony.

A jósnőnél

— Amikor odavolt a fronton, egész éjjeli órákat imádkoztam érte, hogy hazajöhes-sen. A többiek szivárogáltak már, mi még nem tudtunk róla semmit. A feketézók mondták, aldik a városból jöttek, hogy ismernek őt egy jósnőt, menjek el hozzá. Az megmondja, él-e még a fiam, vagy sirathatom. Hogy mondaná meg? Ő se láthat el odáig. Csak szenvedeztem, türelmetlenkedtem, aztán mégis elmentem hozzá. Megvetette a kártyát, azt mondja mindjárt az elsőre: El a fia, nincs is a fronton már. Szőkék között van, annyit tudok róla. Azt nem mondatom, hogy a németeknél vagy az oroszoknál, mert ugye szőke itt is van, meg ott is. De ne most sírjon, azt mondom, mert ha hazajön, több baja lesz akkor.

— Rákiabáltam én nagyon az asszonyra. Nekem ilyeneket ne beszéljen! Tudja maga, milyen az én fiam! Csuda vigkedélyes gyerek az, ne mondjon róla rosszat az én fizetésemért! Huszonnyolc évig nem volt vele semmi bajom, mindig szeretett engem.

— Csak vigyázzon a szavamra! Ő is meztelen jött a világra, ő se lesz különb a többinél. Ezt mondja a kártya.

— Nem Istentől van az a kártya, ha így beszél.

— Pedig mégis annak volt igaz.

— Húsvét előtt jött haza a gyerek. Azt mondja mindjárt, hogy dolgozni akar, mert sokáig nem volt hasznunk belőle.

— Elmentem a szőlősgazdához. Megvan-e a szőlőd? — Meg. — Ki van újságolva? — Nincs. — Eljönne a gyerek. Köll-e? — Jöhet.

— Odajárt aztán. De sokszor megbántam, hogy én jártam ki neki. Nemsokára mondják a szegedi kishalászok, hogy a gazda felesége nekiesett a fiamnak. Porcuk-

rot szórhatott a szemébe, mert együtt hencseregnek mindig.

Az esküvés

— Nem mertük megsérteni, se nem kérdeztük, nem is támadtuk érte. Örültünk, hogy legalább itthon van. Csak vártuk, mi sül ki ebből.

— Átszól egyszer éjjel a másik szobából. — Aluszik, édesanyám? — Nem. — Mit szól hozzá, ha megnősülök? — Ólég régen nősülsz már. — Azt se kérdezi, kit vennék el? — Ha azt a négykézláb járó nyomorék lányt veszed el, azt se bánom. Magadnak veszed. — Szóval nincs beleavatkozása? — Nincs.

— Készüldtünk a lakodalmorra. Kit hívjunk meg? Aki nekem életében azt mondta, adjon isten, azt én mind meghívom. Azt mondta a gyerek, nem kell.

— Ha már ide jutottunk, hogy az én szavam nem jár, csinálj a magad feje szerint. Amikor az eskü bekövetkezett, én elmentem inkább a tehenet legeltetni. Ez volt az első összeveszésünk.

— Jön aztán a nászasszony. Ki nem állhattam én, mert az bolondította a fiamat a szőlőbe, mégis a lányát kötötte hozzá. Kérdezi, hol lesz a szállásuk? — Itt az első szobában. Azt mondja, lép-jek ki.

— Nem tudom, mit tett vele ott bent, de attól kezdve a gyerek nem ismert minket. Vasvilla volt a szemében, ha

ránk nézett. Nemsokára el-költöztek. Azóta se volt itt-hon.

— Igaza volt a kártyának. Az isten hazahozta, az ördög meg elvitte.

— Tudhatja pedig a gyerek, hogy megöregedtünk. Ha csak egy vödör vizet húzna fel a kútból, az is jó lenne. De nem érez ide a szíve, mégha a házat látja, akkor se. Mert megrontotta az az asszony. A felesége régen nem köll már neki, mégse jöhet haza. Ha az én szívemből van az óvé, akkor nem lehet köből. Miért nem jön haza, azt mondja meg! Szedenék szálára a dolgainkat, csak eligazodnánk valahogy. Menjünk be a szeretetházba, mikor saját gyerekünk van? Mibennünk nem volt ekkora háládatlanság.

Csak emberséget

— Azt mondja, nem rontás? Akkor mi? Mondja meg neki, ha tudja még a járást ide hozzánk, jöjjön haza. Nem élni akarunk mi belőle — aludt tejet enged már csak az orvos, de az se őt terhelne —, csak emberségre vagyunkozunk. Annál is többet gondolunk rá, mint amikor a fronton volt. Ügyetlenek vagyunk már. Csak elcsúsztam egyszer, eltörött a kezem. A baj mellett az fáj jobban, hogy magunkra vagyunk hagytatva. Azt se tudja, ránk sül-e még a nap, vagy nem. Ezt mondja meg, ha találkozása lesz vele! Meg azt, hogy csókoltatjuk.

Horváth Dezső

A látható LÉGIŐ

12. ROMMEL PÁNCÉLOSAI ELLEN

A 13. félbrigád kivételével, a többi légios alakulat is Vichyhez húzott. A baloldali érzelmű alakulat viszont, miután a 6. ezred 1900 katonája csatlakozott hozzá, jelentősen megerősödött. Amilakvari ezredes, az egykori grúz herceg vette át a félbrigádot. Átszervezte, három zászlóaljat alakított belőle.

Ekkor már heves harcok dúltak Észak-Afrikában. Váltakozó sikerrel. Először az olaszok tettek kísérletet, hogy Libiából keletre nyomulva megpróbálják elvágni az angolok fontos kőszelvény útját a Szelei-csatornán. A küzdelem első szakaszában Graziari tábornok csapatainak sikerült is előnyömleniük, később azonban ellentámadásba lendültek az angolok, és 1941. februárjában Bengázi-ig hatoltak előre.

Ekkor jelentek meg Afrikában a németek. Világhódító tervük egyik fontos részeként Egyiptomot akarták elfoglalni. Felállították az Afrika hadsereget. Parancsnokuk Rommel tábornok az egyik legügyesebb német hadvezér volt. Ellen-támadásra csoportosította a parancsnoksága alatt álló olasz, német eröket.

1942 májusában előrelendültek Rommel alakulatai. 525 harcocsai és 90 rohamlóveg támadta meg az angolokat, akik a túlerővel szemben megkezdtek a visszavonulást. Csapataik az Elgaza-Bir Hakeim terepszakazon helyezkedtek el, gyalogosaik támpontszerű védelemre rendez-

kedtek be. A sivatagi háború e kritikusszakaszában fontos szerepet kapott a 13. félbrigád, amely Amilakvari ezredes parancsnokságával érkezett Egyiptomba. Az angolok a légiosokra bízta Bir Hakeim védelmét. Ez a támaszpont Tobrouktól nyolcvan kilométerre fektült délre.

Május 27-én a támaszpont előterében német csapatok jelentek meg, az angolok azonban feltartóztatták őket. Ez reggel fél nyolcok történt. Fél órával később újra változott a helyzet. Az angol előőrsök jelentették:

— Páncélosok és rohamlóvegek jelentek meg déli és délkeleti irányból. Még nem tudjuk, hogy a miénk, vagy pedig ellenséges csapatok.

Kilenc órákor már nem volt kétséges, hogy nagyarányú német és olasz alakulatok törnek előre. Az erődítményben a tüzserég felkészült és a híres svéd Bofors ágyúkat, amelyek elsősorban légvédelmi voltak és a repülők ellen alkalmazták, most készenlétebe helyezték, hogy célbavegyék a páncélosokat.

Bir Hakeim betonállásai mögött a spanyolok megpillantották az ellenséget.

Heves tűz fogadta a közeledő páncélosokat. Tíz órákor harmincöt óg, füstfölgő roncs állt a támaszpont előtt. Vezetőik és a bennelülő katonák kiugráltak és a légio fogságába kerültek. Feltartott kézzel közeledtek az erődhez. Száz foglyot ejtettek a légiosok, köztük egy ezredes.

Visszavonultak az ellenséges erők, Bir Hakeim felől elhárult a közvetlen veszély. A védők azonban jól tudták, hogy csak rövid pihenő következik. Mindaddig, amíg az ellenség nagyobb eröket nem von össze.

Május 30-án Larminat tábornok megtekintette az erődöt, és megérkezett König tábornok üzenete is, aki gratulált a légiosoknak a hősies harcához.

Nyugtalanító jelentések érkeztek az előőrsöktől és a felderítő repülőgépektől is. Rommel je-

lentös eröket vont össze, a küzdelem a fontos támaszpontért, bármely pillanatban folytatódhat. Este hét óra után húsz perccel új jelentés érkezett Bir Hakeim parancsnokától:

— Ez az éjszaka döntő lesz.

Bevált a jóslat, a sötétség leple alatt az olaszok és a németek a május 31-ről június 1-re virradó éjszaka Rommel tábornok személyes vezetésével elfoglalták Gott-el-Qualeb községet. Háromezer foglyot ejtettek, 124 ágyút és száz páncélosított járművet löttek szét vagy zsákmányoltak. Az ellenség elérkezettnek látta az időt Bir Hakeim elfoglalására.

Újabb hullámokban dübörögtek a német repülőgépek Bir Hakeim fölött. Rommel igyekezett megfélemlíteni Bir Hakeim védőit. A pusztító légitámadások után két olasz tisztet küldött König tábornokhoz. Fehér zászlóval érkezett a parlamenterek autója. A német Afrika-hadtest parancsnoka ezt írta:

— Céltalan minden további ellenállás. Megsemmisítettük Gott-el-Qualeb védőit, két angol brigád. Hasonló sors vár azokra is, akik Bir Hakeim-ben küzdenek. Fehér zászlóval és a fegyver letételével jelezzék, ha nem akarnak további felesleges vérontást. Rommel, vezérezredes.

König tábornok elolvasta az üzenetet és így szólt a parlamenterekhez:

— Mondják meg, hogy le van sz..., de ezt valahogy más formában közöljék velem.

— Értjük — válaszolták a parlamenterek és tisztelték. Amikor elhagyták a parancsnoki állást, az egyik olasz tiszt így szólt:

— Nagy katonák Bir Hakeim védői.

Autóba szálltak a parlamenterek, visszatértek Rommelhez. Jelentették, hogy König visszautasította a fegyverletételt.

(Folytatjuk.)

Hibaelhárítás

